

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svetlobo dane od c. k. kmetijske družbe.

Tečaj III.

V sredo 3. Kimovca. 1845.

List 36.

Vodnikov napis sa mesez Kimovez.

*Tarize pogásho, potizo jedó;
Lanovi Slovencam zekine nesó.*

Raj zgubljen.

Posekan hrast leži na tleh,
Dva pridna, mož in žena,
Se trudita o njemu v spéh,
Zagojzda je vsajéna.
On s kicam bije tresk na tresk,
In udri, udri, plesk na plesk,
Dervá leté iz njene róke,
Verstivši v sklade se visóke.

„O Jeva! mati vsih nadlog!
Začnè tožliva Mina,
Tvoj dar so žuli naših rok,
Tvoj dar je bolečina.
Sladak je jabelček, je res,
Na mestu tvojim vonder jez
Bi se ne bila kači vdála,
Skušnjavki figo pokazála.“

„„Odam, Odam je pnoža stric,
Kaj ona? Luka pravi,
Odam je kriv, de kmeta kic,
Drevó in cepec davi.
Drugač bi ženo jez nažgal,
Klofute cvet za úh' ji dal,
Iz ust izbil ji dar malika,
In z njim še kakšen kos jezika.““

To čuje imeniten knez,
Grajšak na tistim kraju,
Smeje pristavi: „Škoda res,
De nista bila v raju!
Vse bolji bilo bi za nas,
Ne belil bi otrok nam las,
Ne bilo bi ne mit opravka,
Ne vojsk, ne pravd, ne tlak, ne davka.“

„Pa kaj se če? Pomoči ni,
Iz kletke všel je tiček,
Recimo rajši kako bi
Se vama znižal griček.
Če bosta v sladnosti blagá
Junaško se obnašala,
Pustita rasti hrastovino
In z mano pojdiva v grajšino.“

Grajšina, o besede cvet,
Besede slast velika!
Tvoj blesk, med rajške žarke štet,
Se mene včasí mika.
Naš Luka pa je mož kot ost,
In Mina vsa njegova kost;
Na híp razumita, de taka
Prememba sreče ni napaka.

In zadovoljna skoz in skoz
Se vpotita iz tnála,
Ne bila bi pečena gos
Ju zdaj nazaj deržála.
Ko prideta v grajšino res
Po knežko se obnese knez,
V šestino krasnih izb ju dene
In s to besedo lepo sklène:

„Moj grad, ne rečem de je raj,
Pa bolji je ko bajta,
Terpljenje tu ne čaka vaj,
Dovolj je vsiga, znajta!
Ležala bosta mirno rah
Na mehko gladkih vajšnicah,
Tencice, svile, pražne krame
Bo kakor listja, kakor slame.“

„Kopune, torte za obed
Bo kuhar pridno pekel,
Na mizo vsak dan sedem skled
Postaviti bom rekel.
Ne bo pomanjkanja pijač,
Ne morskih rib, ne žlahtnih krač,
Ob godih še dodati mislim
Divjačine salatam kislim.“

„Le zadno skledo prepovém,
Prišla bo spoh pokrita,
Pri miru nej stoji, potem
Jo spet nazaj pošlita.
Če mi prelomita pogoj,
Vaj zapodim iz grada koj;
En škrat je not — še vama znan je,
Ta razodene krivo djanje.“

O temu zdaj prepiranje
Bi bil rokav narobe,

Kjer darovanim konju se
Ne gleda zlo na zobe.
In meni se po pameti
Šestero skled gverljivo zdi;
Ni ravno bati se omage,
Če bo beržanke dost in drage.

Postrežba ker zakoncama
Je bila vsa po volji,
Gotovo v raju, mislita,
Ni móгла biti bolji.
Jedí prinaša mlad lokaj;
Kot ure zlate nov tečaj
Gre vse po redu gladko, lično,
Od jutra do večera pično.

Le zadna skleda je spotik,
Ta dvojco strašno peče;
Kdor skusil je pohot in mik,
Razumi kaj to reče,
Razumi de v začetku se
Braniti mika treba je.
Odrašen hujši žge ko kuga,
Le malo kdo potem ga vžuga.

In glej! Pri mizi sedmi dan
Fazana *) sta obrála,
Zakrite skledé krov postran
Pogleda Mina zala:
„Ah, kakó rada vedla bi
Kaj pod pokrovam tim tíči?
Mi ni za jed, sim več ko sita,
Le vedla bi zakaj je skrita.“

„„Ki mnogo praša, zajde rad,““
Pristavi moder Luka,
Gospodarica dobrih vad
Pogosto v pisker kuka.
„„Zakaj je skrita, slepa stvar!
Al ne poznaš gospóde mar?
Smetí in ljulko nam nakani,
Za sebe zlate jedra hrani.““

„„Daj, dvigni reno, vidla boš,
Resnica se ne zlaže!

*) Fazan, žlahtna tica.

Nar bolji kos obira mož,
In nama osle kaže.
En škrat je noter — ha, ha, ha!
Vsak trap, de škratov ni, že zna;
Ta prazna je, o tem ni dvombe,
Odprite — djal bi Lah — so bombe!““

Tak' moder Luka govori,
In skledo rah primakne;
Plen Mina vedogladnosti
Pod reno perste vtakne.
Pripogne glavo, kuka not,
Razmotrenju je rob napot,
Ter dviga, kuka, dviga, dvigne —
Iz prazne sklede miška švigne.

In huš po izbi sémtertje
Begljivka urno šterka,
Na noge zbaše dvojca se,
Za njo marljivo derka.
Loví, loví, derví klobuk,
Iz kota zverče v kot — fuk, fuk
In Mini clo široko krilo
Ni v smešnim lovu k pridu bilo.

Obup in zdih in stisk in stok
Napade dvojco blede,
Vse ksanje, mnenje, vitje rok
Ne spravi miške v skiedo.
Zdaj pride knez, razumi kvar,
In sune nehvaležni par,

O groznim smehu vse družine,
Zasramovaje iz grajšine.

Na tnalo Luka z Mino vštric
Prihodni dan koraka:
„Kaj zmisli vse si vrag — in škric —
On zdihne — pasja dlaka!
Ostala ta mi bo v opom,
Odama sodil več ne bom,
Sim skusil, de ni treba kače,
Pripraviti ob raj bahače.“

J. Koseski.

Nekaj od pridelovanja turšice v Ribniški okolici na Dolenskim.

Pri velikim zboru c. k. kmetijske družbe v Ljubljani v letu 1843 so častitljivi gosp. Jožef Rudeš nekoliko štokov Ribniške turšice na ogled postavili, in pri ti priložnosti zbranim udam na znanje dali, kakó se Ribničanje z njo obnašajo, rekoč:

„Že davnej vémo v Ribniški okolici, kakó veliko pridelka turšica od družiga žita donese, in jo za korúnam med vsimi poljskimi pridelki nar bolj obrajtamo. Od tega se lahko sleherni človek sam prepriča, če le mesca Kozoperska v Ribniško sosesko pride, in ondi nektele vasí obhodi; povsod bo vidil okoli kmetiških hiš toliko turščinih štokov obešenih sušiti se, de jih je veselje viditi.

Akoravno zavoljo preojstriga podnebja ajde ne sejemo, se vender le malokdaj primeri, de bi v teh krajih turšica ne dozorila. Zató jo pa tudi zgo-dej, in če je le mogoče, že proti koncu Malit-ravná, nar raji pa okoli sv. Jurja, sejemo.

Iz ravno tega vzroka, kér visoka turšica z dolgimi štoki, ki jo v gorkejih krajih po Do-lenskim, Hrovaškim in spodnjim Štajarskim sploh sadijo, tukaj ne dozori, sejejo Ribničanje bolj zgodno sorto, ktera, akoravno ni takó dolgih štokov, jih vender po več práv lepíh zadéla; rodi skorej ravno takó, kakor visoka turšica, in zasluži, de bi se je kmetovavci bolj visocih in merzlih krajev sploh poprijeli.

Turšici dajo pri nas vselej dobro, močno zem-ljo, to je tako, kakoršna pšenici služi, ako le ni premokra; nekteri jo sejejo na preorano deteljše, nekteri pa več let poredama na ravno tisto njivo, samo de je vsako leto dobro pognojena. Oboje ravnanje ji práv dobro tekne, in večidel se nam práv dobro obnaša.

Sadijo jo v poversti skopane jamice, in kmalo po tem, ko vùn pride, jo oplevejo in z matiko okopajo; ravno pri ti priliki tudi fižol med turščine verste sadijo.

Čez 14 dni jo vdrugeč oplevejo in okopljejo, in kader so steblica do poldružiga čevlja visoko zrastle, jo osipavajo (osujejo) in sicer viši, ko jo morejo, zató, de je poznejí veter takó lahko polomiti in na tla pometati ne more. Vse te dela opravijo pri malih kmetijah z rokami, kér nimajo ne sejavne ali sadivne mašine, ne osipavniga drevesa.

Okoli Ribnice dozori turšica po navadi v drugi polovici Kimovca, v bolj merzlih letinah pa večkrat clo v mescu Kozopersku.

V dobrih letinah pridelujejo Ribničanje po 80 mernikov turšice na oralu dobre zemlje; zraven tega pa tudi 20 do 28 mernikov fižola.“

Nekaj semena Ribniške turšice so gosp. Ru-

deš pred nekimi letmi gosp. Dolšajnu, c. k. poštarju v Logatcu, poslali, ki jo tudi poterdijo, in pravijo, de se tam bolj ponaša, kot navadna domača turšica, in de jo Logatčanje sploh práv obrajtajo.

Od družine.

(Pogovor med dvéma kmetama.)

Gréga. Dober večer Marka! kam se ti takó mudí? kakó si danes zamišljen!

Marka. Ne zaméri mi: ni moja navada muhe loviti, pa per sosedu Martenu sim bil, in take sim tam zvedil, de mi ne gréjo iz glave. Rés, de bi bil memo tvoje hiše šel, ko bi me ne bil iz mójiga tuhtanja zdramil.

G. Kaj pa je taciga?

M. O kaj? Glej v srédi nar večiga déla mu je vsa družina peté odtegnila, in sama z drobnimi otroci sta ostala. Tožila sta mi svoje težave, in práv v serce se mi usmilita. De si nista sama te velike sitnosti kríva, bo vsak poterdil, ki jih pozná: dasta ljudém pravico, sta vsa priljudna, in z délam tudi nikogar ne preložita.

G. Ubogi Martene, tudi meni se usmili. Pa de bi si te sitnobe ne bila sama kríva, ti ne morem poterditi. Pokáj si pa bolji družine ne oskerbíta? Potepuhe, vlačuge, vse vzameta, kar se k njima pritepe. Jaz bi taciga smétja zastonj v službo ne vzél.

M. Kakšen si tudi ti! kaj nisi nikoli slišal, de se mora le gréh sovražiti, ne pa človek, ki ga je storil?

G. Ali pa ti tistiga ne, kaj de se pravi „gréh spreglédati, gréha se vdeležiti“? Ne, ne Marka! če takó delamo, kakor Martene, bo sodni dan vróča za nas in družino, pa tudi na tem sveti pridemo mi in družina pod kôš. Tega nekđaj ni bilo, in še dan današen marsikje ni. Poznam céle velike soseske, kjer se gospodarji in družina po stari lepi slovenski šégi med seboj védejo: je pa tudi božji blagoslav očiten nad obojimi. Serce človeku od vesélja igra, ko se po takih soseskah sprehaja. Po hišah je vse v narlepšim redi, ljudje so sama perljudnost do vsakiga, ki ima z njimi kaj opraviti; gospodar in gospodinja sta pravi oče in mati do svoje družine: sama dobrota in usmiljenje jih je: pa usmiljenje Marteneta jim je neznana reč. Družina se tam sploh malo prestavlja, kér si nikjer ne poboljša; pravico ima povsod, razvujzdanja pa ne terpi za kar bodi noben gospodar, in posle, ki si veliko gospodarjev poskusijo, nihče kaj ne cení. Ko si tam gospodar družino preménja, kar se sploh le zgodí, ako mu star hlapec ali dekla obnemaga ali clo umerje, ali pa če kako družinče v zakon stopi, — se hoče dobro prepričati, ali je človek tudi dober kristjan, ali vsaj tak, de se še pobolj-